

Թիֆ 24, - Ս. Դ. ՀՆԶ. ԿՈՒՍ. ԱՄԵՐ. ՇՐՋ. ԿԵԳՐ. Վ. - ՄԱՐՄԻՆ

ՔԱՄՈՒ ԲԵՐԱԾԸ

ՔԱՄԻՆ ԿԸ ՏԱՆԷ

ԵՐԳԱԽԱՌՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻԻՆ

ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Գրեց՝ ՓԱՐՄԱՄԶ

ՇԽ

Տ Պ Ա Ր Ա Ն

«ԵՐԵՐԱՐՈՒՄ ԶԱՅԱՍՏԱՆ»Ի

1919

Շ Ի Ք Ա Կ Օ

891.99

4-28

391.33 2 82 13 APR 2011 37.0
4-28
ԹԻԻ 24.- Ս.Դ.ՀՆԶ. ԿՈՒՍ. ԱՄԵՐ. ՇՐՋ. ԿԵԴՐ. Վ.- ՄԱՐՄԻՆ

ՔԱՄՈՒ ԲԵՐԱԾԸ

ՔԱՄԻՆ ԿԸ ՏԱՆԷ

ԵՐԳԱԽԱՌՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Գրեց՝ ՓԱՐԱՄԱԶ

2904
ՍՈՒՐԲ ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ST. NERSES SHNORHALI
LIBRARY
ARMENIAN PRELACY

Տիկին Արեգի «ԱՐԵՎԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ» դպրոցական

հանդեսին համար

1912 թ. Ապրիլ, ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

Տ Պ Ա Ր Ա Ն

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

1919

2.8.08.2012

59.801

Ф.П.У.У.2

1895-2011

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՏԵՂ

Ընկեր Փարամազի «ՔԱՄՈՒ ԲԵՐԱԾԸ, ՔԱՄԻՆ ԿԸ ՏԱՆԷ»-ի գրութիւնը առնուած է իրական կեանքէ : 1912 թուականին Տիգրանակերտի «Արեգեան Վարժարանի» համար գրուած՝ եւ յաջողօրէն ներկայացուած է Տիգրանակերտի մէջ :

Բիէսը մեզ հասած է գաւառական ոճով . բառերը, և նախադասութեանց դարձուածքները փոխուած են՝ Տիգրանակերտցուն մատչելի ըլլալու նպատակաւ, բաց ոգին, միտքը, գրուածքի փիլիսոփայութիւնը կը մնայ անփոփոխ եւ անաղարտ :

Գրուածքը ընդօրինակուած է երեք տարբեր ձևազերերով :

«ՔԱՄՈՒ ԲԵՐԱԾԸ ՔԱՄԻՆ ԿԸ ՏԱՆԷ»-ի Տրաման՝ երեք տիպեր կը պատկերէ, — Ուսումնասէրը, Տգէտը եւ Վախճառու փճացածը . սոյն երեք հակադրերու հոգեբանութեան խկութիւնն է, որ Փարամազ կուգայ ցոլացնել Հայ բեմին վրայ՝ աչնբան արթիստիկ ու բնական ձևով :

Մեծն Փարամազի սոյն անդին գրութիւնը պահպանողը եղած է՝ Ընկ. Յովսէփ Տէպպաղեան :

ԽՄԲ. «ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»-Ի

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՄԱՐՏԻԿ ԱՂԱ Տխրանակերտի պահպանողական
Դէմքերէն
ԱՐԱՔՍ Անոր Կինը
ՏԻԳՐԱՆ Մարտիկ Աղայի զոհաբերող տղան
ԱՐՈՒՍԵԱԿ Մարտիկ Աղայի զոհաբերող աղջիկը
ԿԻՐԱԿՈՍ Ծառան
ԹՈՎՄԱՍ ԱՂԱ Բարեխիղճ քաղաքացի
ՍԱՌԱՅ Թովմասի Կինը
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ Վաչխառու Բուրժուայ
ՇՈՒՇԱՆ Կարապետ Աղայի Կինը
ՊԱՅԾԱՌ Մեծ աղջիկը (Ամուսնացած)
ԻՍԿՈՒՀԻ Պատիկ, բայց փճացած աղջիկը
ՎԱՐԴԱՆ Վաչխառուի Որդին
ՍԵՂԱՔ Կարապետ Աղայի Ծառան
ՄԱՅՐԱՄ ՊԱՃԻ Դրացի աղքատ տիկին
ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ Գիւղացի
ՀԱՅՐԱՊԵՏ Գիւղացի
ԽՈՐԷՆ Գիւղացի

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Ձ. ՏԻԿԻՆՆԵՐ

ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐ, ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ

ՔԱՍՈՒ ԲԵՐԱԾԸ, ՔԱՍԻՆ ԿԸ ՏԱՆԷ

ԵՐԳԱԽԱՌՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Ա.

(Մաքուր եւ պարզ կահաւորուած սենեակ. նուազարան եւայլն) :

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԱՐԱՔՍԻԱ ՀԱՆԸՄ, քիչ յետոյ՝ ՄԱՐՏԻԿ ԱՂԱ

ԱՐԱՔՍ. — Ճաշի ժամանակ է, այս ու՞ր ուշացան : Տխրանա, ա՛հ, պոյիդ մեռնիմ. դիշեր ցերեկ հանդստութիւն չունի : Կը չարչարուի, կը չարչարուի, դոնէ այս խեղճ Հայ ազգը խեղքի դար եւ իր զաւակներու ուսման գործը լաւ հիմքերու վրայ դնէր : Խեղճ տղաս. կը կարծէ թէ՛ մէկ ծաղիկով Գարուն կուզայ : Ուսման քաղցրութիւնը չեն հասկցած : Այս ժողովուրդին համար Գոլէճ կամ փողոց՝ միեւնոյն բանն է : Բայց շատ ուրախ եմ որ տղաս եւ աղ-

Ջիկա ասանկ գործերով կգրադին. ի՞նչ ընենք որ ժողովուրդը դեռ կը ծաղրէ ալ, «Էֆմէկի աթ տէնիգէ՛ պալըգ պիլմէգսէ, խալըգ պիլիր»։ (Ներս կը մտնէ Մարտիկ Աղան)

ՄԱՐՏԻԿ ԱՂԱ. — (Դռնէն ինքնիքն) Ասա՞նկ ալ ժողովուրդը կըլլայ. գլուխնին ուտէ, քեզ ո՞վ կըսէ՝ այս տեսակ անտալ ժողովուրդի մը համար ինքզինքդ տանջես, չարչրկես, որ արժէքդ ալ չը գիտնան ու դեռ քեզ բամբասեն ալ (տեսնելով կիներ)։ Ա՛յ կին, անօթի եմ, քիչ մը հաց տուր ուտեմ։ Չարմանայի ժողովուրդ է. կարծես այդ խեղճ զաւակները իրենք չեն։ Եթէ մարդ քանի մը տաւար ունենայ, կաշխատի թէ՛ անոնց ախուր աղէկցնել եւ թէ՛ աղէկ հովիւ մը վարձել։ Իսկ մենք. է՛հ, խալքին համար չարչարուողը երկու աչքով կը կուրանայ։ (Կնոջը) Ա՛յ կնիկ, պրկիչը դիր քիչ մը հաց ուտեմ, շատ անօթի եմ։

ԱՐԱՔԱ. — Քիչ մը ալ սղաասես նէ ի՞նչ կըլլայ. Տիգրանը, Արուսեակը եկած չեն, կուգան չուտով՝ միասին կը ճաչենք։

ՄԱՐՏԻԿ. — Սեպենք թէ՛ Տիգրանը Գոլէճի գործով կգրադի, այդ աղջիկդ ի՞նչ է, որ փողոցները կը չափչփէ. լա՛ւ մայրութիւն կընես, լա՛ւ։

ԱՐԱՔԱ. — Աղջիկս ալ եղբոր ճամբայով կը քալէ։ Մէկը էրեկ մարդոց մէջ կը գործէ, միւսը կանանց. եւ ես շատ ուրախ եմ։

ՄԱՐՏԻԿ. — Ես ալ ուրախ եմ. բայց, առածը կըսէ. «Ղժացող հաւի գլուխը կը քաչեն»։ (կը կանչէ) Կիրակո՛ս, Կիրակո՛ս։ Կերեւի այս ալ Գոլէճի գործով կգրադի. (կանչել) Կիրակո՛ս։

ԿԻՐԱԿՈՍ. — (Ներս կը մտնէ) Ի՞նչ կըսես, աղա։

ՄԱՐՏԻԿ. — Ճաշը պատրաստ է։

ԿԻՐԱԿՈՍ. — Կերակուրը այնքան եփաւ, որ ո՞վ գիտէ, ի՞նչ դարձաւ. բայց աղան եւ օրիորդը չեկան։ Կուգես քեզի բերեմ, կե՛ր։

ԱՐԱՔԱ. — Քեզի ո՞վ կըսէ բեր։ Ա՛յ տղա, դուն քեզմէն կարգադրութիւններ մի ընէր։

ՄԱՐՏԻԿ. — Շու՛տ գնա, զանոնք գտիր, բեր. Թովմաս աղայինց տունը կըլլան։ (Կիրակոսը գլուխը շարժելով կերքայ)։ Խանութ, դուն ինչո՞ւ Գոլէճի գործով չես գրադիր. տղադ կընէ, աղջիկդ կընէ, դուն ինչո՞ւ տունը նստեր ես։ Դուն ալ չարչարող քաչէ, եալլա՛հ, դոնէ դուռ ինկիր (ծաղրական)։

ԱՐԱՔԱ. — Դուն այդպէս ծաղրէ, կը տեսնես ինչպէ՛ս կընեն։ Ես ալ կընեմ, ի՞նչու չեմ ըներ, ա՛մօթ բան է. եօթը եկեղեցի չինելէն ալ վարձք է։

ՄԱՐՏԻԿ. — Հա՛, հա՛, հա՛, (փառք բռնելով կը ծիծաղի) տղադ քու վրադ լաւ աղդեր է. դուն ալ նոր Գոլէճի հողաբարձու կըլլաս. (կը ծիծաղի) հա՛, հա՛ հա՛, (ծիծաղը կը փոխուի հագի)։

ԱՐԱՔԱ. — Դուն այդպէս ծաղրէ։

ՄԱՐՏԻԿ. — Չեմ ծաղրեր, բայց չեմ հաւատար։ Ճահճին մէջ ո՞վ կընայ ձուկ որսալ։ Դեռ այս ժողովուրդը գոլէճ մօլէճ չի կընար հասկնալ։

ԱՐԱՔԱ. — Երբ մէջ ինկնող չարչարուող կայ, կը նշանակէ կը հասկնայ։ (Կերքայ լուսամուտէն կը նայի) Ա՛յ եկան։ Պօյիդ մեռնիմ, չինառ տղաս։

ՄԱՐՏԻԿ. — (Կնոջ ձեռով ասելով) Պօյիդ մեռնիմ, չինառ աղջիկս։

ՏԵՍԻԼ Բ.

Ներս կը մտնեն ՏԻԳՐԱՆ, ԱՐՈՒՍԵԱԿ, քիչ յետոյ
ԿԻՐԱԿՈՍ

ՏԻԳՐԱՆ. — (Ուրախ ներս կը մտնէ եւ գլխարկը
կը նետէ սեղանին վրայ) Քէ՛Ք ըրէ՛ մայրիկ, մենք
յաղթեցինք: Գործի հիմքը դրեցի: Թովմաս աղան
խոստացաւ ինձ հետ միասին գործել: Մենք յաղթե-
ցինք: (Արաքսին ուրախութեան նշաններ կը ցուցնէ)

ՄԱՐՏԻԿ. — (Ինքնախօս) Վերջն է գովելի:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Քէ՛Ք ըրէ՛, մայրիկ, մենք յաղ-
թեցինք: Ես ալ գործի հիմքը դրեցի: Տիկին Սառան
խոստացաւ ինձ հետ միասին գործել:

ՄԱՐՏԻԿ. — Ասոր բոլորովին վերջն է գովելի:

ՏԻԳՐԱՆ. — Կը յաջողուի:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Պիտի յաջողուի:

ՏԻԳՐԱՆ. — Մայրիկ, Արուսեա՛կ, դուն ալ
հայրիկ. երգենք, խնդանք. խնդանք ոչ լանք. ասլա
երգենք:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Երգենք:

ԱՐԱՔՍԻԱ. — Ես ալ կերգեմ, ե՛ս ալ:

ՄԱՐՏԻԿ. — Ա՛յս էր պակաս: (Ինքնախօս)

ՏԻԳՐԱՆ. — Երգենք. ասլա, մէկ, երկու, երեք,
(Կերգեն՝ ՀԵՐԻՔ ՈՐԴԵԱԿը):

ՄԱՐՏԻԿ. — (Ասոնց երգելու ժամանակ, երբեմն
կուրախանայ, երբեմն կը տրտմի) Իմ փորս կը կռկը-
ռայ, ասոնց զէ՛րքը կուզայ:

ԵՐԵՔԸ. — (Կերգեն՝ ԻՆՉՈՎ ՍՐԱՆՔ ՄԵԶ
ՏԻՐԵԼՈՒ ԱՐԺԱՆԻ):

ՄԱՐՏԻԿ. — Ճիշտ են ըսած՝ կուշտը անթիին

մանր կը փրթէ:

ԱՐԱՔՍ. — Ա՛յ մարդ, ոչ միայն հացով կապրի
մարդ. չե՞ս լսած: (Տիգրան կը պարէ, միւսները կը
ծիծաղին)

ՄԱՐՏԻԿ. — Լսած եմ. քանի որ այդպէս է, ես
ալ կերգեմ: (Կերգէ՝ Ա՛Յ ԿՆԻԿ ՔՈ ԽԵՐԸ.....
Կիրակոս երգի կէսին ներս կը մտնէ):

ԿԻՐԱԿՈՍ. — Աղա՛, երթանք դու քո հացդ կեր.
Եթէ անոնց նաչիս, անթի կը մնաս:

ՄԱՐՏԻԿ. — Ճիշտ է ըսածդ, տղա, երթանք (կեր-
քան դուրս):

ՏԻԳՐԱՆ. — Այսպէս ուրեմն, մենք կրնանք այս
քաղաքին մէջ օրինաւոր գոյլե՛ծի մը հիմը դնել:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Այո, կրնանք. միայն թէ մեր
գոծելու եռանդը եւ բամբասանքներու արհամար-
հանքը շատացնենք:

ԱՐԱՔՍ. — (Չեմքերը վեր բարձրացնելով)
Օրհնուի ձեր գործը: (Դուռը կը ծեծուի):

ՏԵՍԻԼ Գ.

(Մտնում են ԹՈՎՄԱՍ եւ ՍԱՌԱ: Արուսեակ կը
վագէ դէպի Սառան, շալը կառնէ, կը ծալէ մէկ կողմ
կը դնէ, եւ թովմասին քամանտա ընելէն վերջ՝
դուրս կերթայ):

ՏԻԳՐԱՆ. — Ա՛յ, յարգանքներս, թովմաս աղա.
որքա՛ն ուրախացուցիր մէկ քո այցելութեամբ: Բա-
րեւ, Սառա խանրմ. շատ ուրախ եմ որ դուք եւս ար-
համարհելով կանացիական չարչափը՝ ազգային
գործի ասպարէզը կը մտնէք: Խնդրեմ նստեցէք:

ԹՈՎՄԱՍ. — Ի՞նչպէս էք, Արաքսիա խանրմ.
Ի՞նչպէս կանցնին օրերդ:

ԱՐԱՔՍ. — Շնորհակալ եմ. ձեզ պէս բարեկամ
ունենալէն յետոյ՝ շատ լաւ եմ:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — (Ներս կը մտնէ եւ Սառային մօտ
նստելով՝ կը խօսին):

ՏԻԳՐԱՆ. — Է՛յ, Թովմաս աղա, գործի սկսինք
չուտով. դպրոցիներէ բացումը կըլլայ, իսկ մենք
կանոնաւոր դպրոց մը չունինք:

ԹՈՎՄԱՍ. — Անշուշտ պիտի սկսինք: Ես ինչ-
պէս խոստացած եմ, ամէն կերպ պիտի աշխատիմ,
եւ արդէն մի քանի մարդիկ համոզած եմ. եթէ նոյն-
իսկ անոնք ալ չօգնեն, ես իմ բոլոր կարողութիւնս
տրամադրելի պիտի ընեմ:

ՏԻԳՐԱՆ. — Կեցցէ՛: Մայրիկ, ես չասացի՞:

ԱՐԱՔՍ. — Շա տապրիս որդի, եւ դարերը քո
յիշատակը պիտի օրհնեն:

ՍԱՌԱ. — Արդէն 50-է աւելի տիկիներ եւ օրի-
որդներ խօսք տուած են միանալ մեզ՝ դրամ ժողուել,
որպէսզի փառաւոր դպրոց մը շինենք:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Ես շատ կուրախանամ, որ մեր
կողման սեռը կարթննայ եւ ինքզինքը կը նուիրէ
կրթական գործին. մեծ մայրերը մեծ զաւակներ
կունենան: (Իրարու հետ դարձեալ կը խօսին, յետոյ
ընդհանուր խօսակցութեան կը խառնուին):

ԿԻՐԱԿՈՍ. — (Ներս է մտնում, սուրմը ձեռին եւ
դնում է Թովմաս աղայի առջեւ):

ԹՈՎՄԱՍ. — (Սուրմը խմելով) Ես այնքան ալ
չեմ մեղադրեր մեր ժողովուրդի անտարբերութիւնը:
Աղէտներու միջոցին ես տեսած եմ որ բուռերով կու-

տայ: (Կը խմէ) Սակայն ժողովուրդը չի գիտեր
դպրոցի քաղցրութիւնը, պէտք է սովորեցնել: (Կը
խմէ եւ ամանը կուտայ):

ՍԱՌԱ. — (Նոյնպէս կը խմէ եւ ամանը կուտայ
Կիրակոսին):

ԱՐԱՔՍ. — Անուշ եղաւ: (Թովմասին եւ Սառա-
յին) Ի հարկէ ժողովուրդը չի գիտեր, պէտք է հաս-
կըցնել:

ՍԱՌԱ. — Հասկցնող չէ եղած. կինը իրաւունք
չունի այդ տեսակ բաներու վրայ խօսելու, իսկ էրիկ
մարդիկն ալ, է՛հ մեր մարդիկը ե՞րբ են այդպիսի
բաներով զբաղուել. անոնք իրենց բոլոր յոյսը դրած
են եօթը սարի էն կողմից եկած առաջնորդներու վը-
րայ:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Մեր ազգը, մանաւանդ մեր քա-
ղաքացիք մի մեծ պակասութիւն ունին, այն է, որ
նախաձեռնութեան ոգին չունին:

ԹՈՎՄԱՍ. — Կարիքը կուգայ այդ եւս սովորեցը-
նելու:

ՏԻԳՐԱՆ. — Այո՛, կարիքը կուգայ այդ եւս սով-
որեցնելու. մինչեւ սայլը շուռ չը գայ, ճամբան չի
շտկուիր: Ու սայլը շուռ է եկել: (Կը մտնէ Մարտիկ
աղան):

ՄԱՐՏԻԿ. — Բարի էք եկել: (Կը նստի):

ԹՈՎՄԱՍ. — Բարի տեսանք: (Ձեռքով՝ Սառան
ալ Մարտիկ աղային կը բարեւեն):

ՄԱՐՏԻԿ. — Տիգրան, դարձեալ ի՞նչ է սայլերը
ժուռ կուտաս:

ՏԻԳՐԱՆ. — Սայլերը իրենք են ժուռ եկած, եւ
չեմ ժուռ տուողը: Արուեստը, ճարտարարուեստը

քաղաքակիրթ աշխարհը այնտեղ հասցուցած է, որ նախկին կեանքի ոչ մէկ նմոյշ չէ մնացած: Անցած է այն ժամանակը, երբ Աստուած երկնքէն մանանա կը տեղար եւ անհոգ ժողովուրդը առանց մտաւոր ոյժի գործ դնելու, իր օրերը կերպով մը կանցնէր: Այն ժամանակներուն մէջ մտաւոր ոյժը շոտալուծիւն էր, մի աւելորդ բեռ էր: Սակայն այժմ, մտաւոր ոյժը կը թուրբիւնը լոկ գէնքն է կեանքը անտեսելու, իր կեանքի բաժինը չահեկան դարձնելու: Վա՛յ այն ծընողներուն, որոնք այդ գէնքը չեն տար իրենց զաւակներուն, որով կը դարձնեն զանոնք կեանքի թըշուառ եւ դժբախտ բեռնակիրները: Կեանքի բեռնակիր, կեանքի մշակ, կը հասկնա՞ն հայրիկ, եւ մեր ժողովուրդը տգիտութեամբ իր զաւակները կեանքի մարապաներ կը շինէ՝ առանց վայելելու կեանքը, եւ առանց հրճուելու: Իսկ ու՞ր պէտք է շինուի այդ հրճուանքի գէնքը. այնտե՞ղ, այն Տէր Թոթիկեան խողանոցի՞ն մէջ, ձեր վարժարաններու՞ն մէջ. անշուշտ ոչ, այլ....

ՄԱՐՏԻԿ.— Այլ կեանքի չարն ու բարին, նրա տնօրէնութիւնը Աստուածութեան ձեռքն է:

ՏԻԳՐԱՆ.— Ո՛չ.....

ՍԱՌԱ.— Ո՛չ, Մարտիկ աղա, ո՛չ: Ծիշո՞ւ է, կեանքի պայմանները մենք չենք ստեղծել, բայց մենք մեր կը թուրբեամբ կարող ենք նոյնիսկ այդ վատ կոչուած պայմանները փոփոխել: Տնօրէնութիւնը, երկնային նախասահմանումը եթէ կայ էլ, նա մեր կը թուրբեան, մեր գիտակցութեան առաջ տեղի կուտայ: Մեր ժողովուրդը, մեր ազգը եթէ կուզէ ապրիլ, հրճուիլ եւ ոչ թէ լաւկան կնոջ նման լալ, պէտք

ունի լաւ, նորատիպ եւ կեանքի գոյութեան համար կոռնի գէնքերու. իսկ այդ դարբնոցը, ուր այդ գէնքերը պիտի կոռնին, կոլիւնին, միայն ու միայն լաւ, կանոնաւոր եւ օրինակելի դպրոցն է: Երկրի վրայ եւ զած դարմանը երկնքի մէջ փնտռելը փրկիստիպայտ կան չէ, եւ ոչ էլ օրինազանցական:

ՏԻԳՐԱՆ.—

ԹՈՎՄԱՍ.— Կեցե՛ն, Օրիորդը եւ Սառան:

ԱՐԱՔՍ.—

ՏԻԳՐԱՆ.— (Ասկից կը մասնակցին երգելու Մարտիկէն զատ ամենքը) «ՍՈՐԱ ԿԵՍԸ, ԿԵՍԻ ԿԵՍԸ ԳԻԹ ԵՐԵՒԻՐ ՄԵՐ ԱԶԳՈՒՄ. ԲԱՅՅ ՄԵՐ ԿԱՆԱՅԻ ՌԻՐ ԵՂԻՇԷ, ՌԻՐ ՄԵՐ ՏԻԿՆԱՅԻ ՓԱՓԿԱՍՈՒՆ»:

ՄԱՐՏԻԿ.— Ի՞նչ կուզէք ըսէք, ես թէեւ չառ բան չեմ հասկնար, բայց այսքանս գիտեմ, որ մեր ներկայ դպրոցն էլ բաւական է մեզ նման մէկ անտէր ազգի: Գրի սեւ-սպիտակ ըլլալը գիտնան բաւական է. խօշ տէրտէր, վարդապետ չը պիտի ըլլան:

ԱՐԱՔՍ.— Ուսման ու տիրացութեան, տէրտէրութեան մէջ շատ-շատ տարբերութիւն կայ. տիրացուն այնքան գիտնական է, որքան պէտքիկայ բուրդ գզողները:

ՄԱՐՏԻԿ.— Դուն ի՞նչ փոթօ դգալի պէս մէջ կընկնիս. քո ո՞ր գիտնականդ մեր տիրացու թաթոսին չափ գիտէ. երանի՜ մեր դպրոցներէն այնպիսի տիրացուներ չառ դուրս գան:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ.— Հայրիկ, մի մեղադրեր մայրիկին: Խնկարկել, փոխ ու շարական ըսել ո՛չ գիտութիւն է եւ ոչ էլ օգտակարութիւն: Գիտութիւնը ազգի գոյութեան պաշտպան գէնքն է: Զին ունի իր

ամբաղները, եզր իր եղջիւրները, եւ ամեն մի կեն-
դանի իրեն համապատասխան գէնքը՝ իր կերակուրը
գտնելու եւ իր գոյութիւնը պաշտպանելու: Անշուշտ
գիտես, որ կենդանիներին մէջ ապրելու ջանքը բը-
նազգական է: Իսկ մարդուս մէջ գիտակցական եւ
կամաւոր, որպէս եւ կարգաւորուած ու բարդ: Եւ
որպէսզի մարդկութիւն, ընտանիք կամ նրա անդամ-
ները, այն է ազգերը ապրին, պէտք է ունենան այն
ամեն գէնքերը, որ կը կոչուին Վարք ու Բարք, Ինք-
նատպութիւն, Նկարագիր, Բարեխառնութիւն, այ-
սինքն՝ մեծ կամքը պահպանելու իր ինքնութիւնը,
իր ազգութիւնը, իր ազգի պատմա-անհատական գո-
յութիւնը: Այս գէնքերը չունեցող ազգերը մեռան:
որովհետեւ նրանք կը մտածէին տիրացուի նման:
Անոնք չը կրցան իրենց մեծ կամքը պահել. որովհե-
տեւ այն որ պիտի փնտռէին երկրի վրայ, գործնա-
կան կեանքի մէջ, անոնք անցան երազական, անըջա-
կան աշխարհները, ու վստահացան ստուեր եսի վը-
րայ, կորուցին իրենց սեպհական եսը ու մեռան, որ-
պէս կը մեռնի թեւերը կտրած ճանճը: Հայ ազգը չը
մեռնելու համար՝ կարիք ունի մեծ կամքի. իսկ այդ
կարող է տալ անոր միայն ու միայն օրինաւոր դըպ-
րոցը, որը մեզ կը պահպի: Ամեն ազգի պարտա-
կանութիւնն է ապրիլ. ուրեմն բարձրացուցէք դըպրոցը,
որ մենք կարողանանք ապրիլ:

ԱՐԱՔՍ. — (Մարտիկին) Կերա՛ր:

ՄԱՐՏԻԿ. — Բնա՛ւ ալ չը կերայ. այդ էս ալ գի-
տեմ. այն ալ գիտեմ որ մէկ ծաղիկով գարուն չի վի-
նիր:

ՏԻԳՐԱՆ. — Կը լինի՛, Կը լինի՛:

ԹՈՎՄԱՍ. — Լինելու համար՝ մեզ տեսականէն
աւելի գործնականն է պէտք:

ԱՄԵՆՔԸ. — Այո գործնականը:

ՏԻԳՐԱՆ. — Կենսական գործնականը:

ԹՈՎՄԱՍ. — Ժողովուրդը կենսական գործնա-
կանի համար պատրաստ է:

ՄԱՐՏԻԿ. — Իսկ եթէ անհո՛գ է:

ՍԱՌԱ. — Գործունէութեան առջեւ անհոգու-
թիւնները կը չքանան:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Կոխ՛ւ անհոգութեան դէմ:

ՏԻԳՐԱՆ. — Այո՛, քոյրիկ ջան: (Կերպէ, յետոյ
ամենքը) «ՄԵՆՔ ՊԷՏՔ Է ԿՈՈՒԻՆՔ». եւայլն:

ԹՈՎՄԱՍ. — Օ՛ն Տիգրան, դէպի Ժողովուրդ:
Երթանք: Մնաք բարի: (Ոտքի կը կանգնի)

ՏԻԳՐԱՆ. — Այո՛, դէպի գործնական կեանք:
(Կերթան):

ՔԻՉ ՄԸ ԱՏԵՆ ԴԱՌԱՐ:

ՍԱՌԱ. — (Զարշաւը կը փաթթուի) Մեր տի-
կիները որ Հայկական աղէտին համար իրենց զար-
դերը չը խնայեցին, իրենց զաւակներու կրթութեան
գործին համար եւս առաւել չեն խնայեր:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Մեր ճամբան Տիգրանի եւ Թով-
մասի ճամբուն զուգահեռականն է: Օ՛ն դէպի տի-
կիները:

ՍԱՌԱ. — Դէ՛պի տիկիները: (Կերթան)

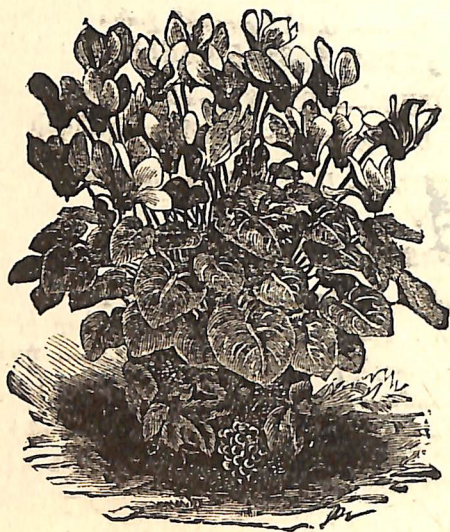
ԱՐԱՔՍ. — (Անոնց ետեւէն նայելով եւ ձեռքերը
երկինք բարձրացնելով) Օրհնու՛ի ձեր ճանապարհը:

ՄԱՐՏԻԿ. — (Նոյնպէս ձեռքերը) *Մլի, ծաղկի ձեւ գործը* :

ԿԻՐԱԿՈՍ. — (Արաքսի խօսած ժամանակը որ գարնացած կը նայէր) «*ԱՄէ՛ն*» :

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Բ.

(Փողոցին մէջ Կարապետ աղային կը հանդիպին երեք գիւղացիներ, եւ հետը տուն կերթան : Տունը սատրով կահաւորուած : Քանի մը աթոռներ : Պատերը հասարակ պատկերներ, հայելիներ, գապլըղին մէջ վաճառականի տետրակներ, քուղթ, մելան եւ գրիչ, եւ մէկ սնտուկ) :

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՓՈՂՈՑ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ. — (Պատահելով գիւղացիներուն, որոնք գլուխ կը ծռեն) *Ի՞նչո՞ւ էք : Բարեւ : (Գիւղացիք բեմէննահ կընեն) Հը՛ ինձ հետ գործ ունիք :*

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ. — Աղա, եկած ենք քանի մը լիւրա առնենք՝ մեր ցաւին ճար մը ընենք :

ԿՐՊՏ. ԱՂԱ. — Եկէք տեսնա՞մ ի՞նչ կըսէք (կերթան, երբ բեմէն դուրս կելլեն, վարագոյրը բարձրանալով կը ներկայացնէ Կարապետ աղայի սենեակը) :

ՏԵՍԻԼ Բ.

(Կարապետ աղան ներս կը մտնէ եւ՝ գիւղացիները աղան կը նստի, գիւղացիները ոտքի կը մնան) :

ԿՐՊՏ. ԱՂԱ.— Նստեցէք: Բարի եկաք: (Կը նստին եւ քէմփէննահ կընեն) Ուրիշ ատեն Կարապետ աղան մտքերնիդ չիյնար, երբ կարիք ունենաք իսկոյն կը վազէք: Ծօ՛ Համբարձում, հազարէն մէկ քեզ խնդրեցի ինձ մէկ երկու լիտր բուրդ բերես, խնայեցի՞ր, վախցա՞ր, փոխարէնը չը կընա՞մ աղէկութիւն մը ընել:

ՀԱՄԲԱՐ.— Աղա :

ԿՐՊՏ. ԱՂԱ.— Ի՞նչ աղա: Դուք մինակ խօսքով գիտէք ձեր ազգին աղաները պատուել, իսկ գործով, է՛, է՛, է՛: Մասամբ շնորհակալ եմ Խորէնէն, որ լաւ խալի մը խոստացած էր փէշքէշ ընել Վարդան աղային, տուաւ, բայց տէ՛հ անունը խալի էր:

ԽՈՐԷՆ.— Է՞ր աղա, լաւ խալի չէ՞ր: Ինչ ըրին եօթը ոսկիի չը տուի:

ՀԱՄԲԱՐ.— Աղա, ես ուղիղ քարէ կշիռքով երեք լիտր լաւ բուրդ բերի խանութին:

ՀԱՅՐԱՊԵՏ.— Աղա, զուրպան, տասը օր չիկայ ես ալ երկու լիտր բուրդ բերի, դեռ ես չունէի, ուրիշէն առի:

ՀԱՄԲԱՐ.— Ես ալ ուրիշէն առի: Ես ու՞րկէ ունենամ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Պալէ՛մ, գուցէ տնեցիք մոռցած ինձ չեն ըսած: Բայց մեր հայերը հէնց ասանկ են, քիչ մը կուշտ ըլլան նէ, այլեւս աղա-մաղա չեն ճանչընար: Ա՛յ, քիւրտերը ատանկ չեն. անոնք իրենց

աղաները լաւ կը պատուեն: Բայց դուք ալ կը փուշ-մանէք: Քանի մը էնի չըխմաներ կան, անոնց խօսքը կը լսէք եւ ձեր ձեռքով ձեր տունը կը քանդէք: Վերջը դուք կը փուշմանէք:

ԽՈՐԷՆ.— Աստուած ձեզ մեր գլխէն անպակաս ընէ:

ՀԱՄԲԱՐ.—

— Ամէ՛ն:

ՀԱՅՐԱՊԵՏ.—

ԽՈՐԷՆ.— Մենք ոչ ոքի ոչ լսած ենք, ոչ ալ կը լսենք: Վերելը Աստուած՝ ներքեւը դուք էք մեր գըլ-խին տէրը:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ.—

— Հալպա՛թ, հալպա՛թ:

ՀԱՅՐԱՊԵՏ.—

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (Տետրակները քրքրելով) Շնորհակալ եմ: Բայց ի՞նչու ձեր հաշիւները չէք վերջացներ, ախր՞ ինձ ալ փարայ պէտք է:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ.—

ԽՈՐԷՆ.— (Զարմացման նշաններ, անհանգրստութիւն) Աղա՛, մենք հաշիւ չունինք: Կալին ամենը վերջացուցինք: Միտքդ չի՞ դար: Նոյնիսկ այս օտային մէջ :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ.—

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ձեջին բան մը մնաց. բայց թողունք: (Գիւղացիները աչքով իրար զարմացական նշաններ կընեն) Այժմ չարժէ ատոր մասին խօսիլ: Է՛հ, ինչո՞ւ համար էք եկած: Կարապետ աղան ի՞նչի համար է մտքերնիդ ինկած:

ԽՈՐԷՆ.— Աղա, մեզ քանի մը ոսկի պիտի տաս:

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Ինչքա՞ն կուզէք :

ԽՈՐԷՆ. — Ինձ ութ ոսկի պէտք է :

ՀԱՄԲԱՐ. — Ես տասը կուզեմ :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. — Ես տասներեք :

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Գիտէ՞ք որ Իտալիացին պատե-
րազմ կընէ : Փարանիս ամենն ալ տուած ենք կառու-
վարութեան , մէյ մըն ալ որ ժամանակը խառն է . ա-
ռաջուան պայմաններով մեզի ալ փարայ չեն տար :
Ֆայիզները ծանրացած են : Բայց կերպով մը ձեզի
հետ եօլլայ կերթանք :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. —

ԽՈՐԷՆ. — Աղա , մենք ալ քուզե՞ ենք , մեզի
պէտք է պահպանես :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ. —

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Հալպաթ իմն էք . բայց ... պատե-
րազմը մեր տունը քանդեց : Ես ուրիշներու նման
չատ չեմ ուզեր : Չորս ամիս ժամանակով եւ 10-ը
ղուրուչ ֆայիզով գրեւ տուէք մուրհակները :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. —

ԽՈՐԷՆ. — Աղա , շատ է : Խեղճ ենք :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ. —

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Պատերազմն է մեղաւոր , ես ի՞նչ
ընեմ : Ուրիշները 12 զուրուշով ալ չեն տար : Քանի
մը զուրուշ աւելի տալով զուք չէք վնասուիր (կը
կանչէ ծառան) Սեղրա՛կ , Սեղրա՛կ : (Ծառան ներս
կը մտնէ) Երեք խաճկայ բեր :

ՍԵՂՐԱԿ. — Շաքարո՞վ , թէ՞ լեզի :

ԿԱՐԱՊԵՏ. — (Կողմնակի) Չէ՛ , մի չաքարով :
(Սեղրակին) Լեզի բեր : (Ծառան կերթայ) Շատ չէ :
Դուք քանի մը զուրուշ աւելի տալով չէք վնասուիր ,

բայց մենք պահաս ստանալով կը վնասուինք , եւ աղ-
զը կը վնասուի : (Ծառան սուրբը կը բերէ եւ կը մօ-
տեցնէ : Կը խմեն : Կարապետ աղան տետրակներ կը
քրքրէ : Ամանները կուտան ծառային , որը կերթայ)
Տէ՛հ , գացէ՛ք մուրհակները գրեցուցէ՛ք , բերէ՛ք : Բայց
պատերազմը մեզի շատ կը վնասէ : Կալի ժամանակ
պիտի տաք :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ. —

ԽՈՐԷՆ. — Աղա , կալին երկու ամիս կայ :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. —

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Չէ՞ որ մեզի ալ պէտք է : Պատե-
րա՞զմ է : Տէ՛հ գացէ՛ք , գրել տուէ՛ք , վերջը կը կարգա-
դրենք : (Գլուխ կուտան եւ կուզեն երթալ) Խորէն
աղա՛ , այս քանի օրերս Վարդանիս նշանելու եմ ,
ի՞նչ նուէր պիտի բերէք :

ԽՈՐԷՆ. — Աղա , մէկ ուշիար կը բերեմ :

ՀԱՄԲԱՐ. — Ես ալ իւզ կը բերեմ :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. — Ես ալ բան մը կը բերեմ :

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Ատիկա վերապիտ եղաւ : Դու լաւ
խալի մը կը բերես :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. —

ԽՈՐԷՆ. — Կը բերենք , ի՞նչու չենք բերեր : Մեր
աղային կուտանք , խօշ ուրիշին չենք տար եա՛ :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ. —

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Շատ չնորհակալ եմ : Երթա՛նք ,
երթանք մուրհակները գրել տանք : (Կերթան)

ՏԵՍԻԼ Գ.

(Բեմը մի փոքր ժամանակ դատարկ կը մնայ)

ՍԵՂՐԱԿ. — (Ներս կը մտնէ) Ասոնք ալ թակար-

դի մէջ ինկան : Փափուկ փուլ է : Ինչպէ՛ս համոզեց
եւ մէկ լեզի սուրճը տասը ոսկիով ծախեց : Դարձեալ
կըսեն՝ հարուստները խիղճ չունին : Ապա սա խիղճ չէ
ի՞նչ խղճը խուրթ է : (Կերգէ)

1.— Ա՛յս մեր սիրտը լիք տարտ, ցաւ... եւայլն

2.— Հարուստ մարդիկ կուտեն, խմեն, եւայլն

3.— Խեղճ աղքատը դատը դատէ, եւայլն

4.— Խեղճ աղքատի հոգին դուրս գայ, եւայլն

5.— Ա՛յս մեր սիրտը լիք տարտ, ցաւ, եւայլն :

ՇՈՒՇԱՆ.— (Բեմի ետեւէն) Պայծա՛ռ, Պայծառ,
տես ի՞նչ կուզէ տէլլալ Մարիամը : (Սեղրակը գը-
լուխը քափահարելով դուրս կերթայ : Միւս դռնէն
կը մտնեն Պայծառը եւ տէլլալ Մարիամը) :

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՊԱՅԾԱՌ.— (Խօսելով ներս կը մտնէ, ետեւից
Մարիամը) Մարիամ պաճի, էլ առաջուան պէս չեմ
տար : Քէչէլենց Տուտին, Թօփալենց Լուցցիկը, Ղա-
զաղենց Թուման, Պազաղենց Հայկանոյշը, Գերան-
դենց Եւան չեն տար, ես ի՞նչու տամ : Երկու ոսկի
կուտամ, ութերորդ Կիւրակին երեք ոսկի կառնեմ :

ՄԱՐԻԱՄ.— Վա՛յ, քօռանամ ես : Զըսե՞ս չար-
չարուիմ, բան մըն ալ վրան դնեմ, բերեմ տամ քեզ :
Ձէ՛ Պայծառ խանրմ, ասանկ բան չըլլար :

ՊԱՅԾԱՌ.— Ձեա ուզեր, գնա՛. այժմ մուսաֆիր
նէրս կուգան, աշխրբի գործը ունիմ : Գնա՛ թող ու-
րիշը տայ :

ՄԱՐԻԱՄ.— (Կողմնակի) Ինչ բրած, պիտի առ-
նեմ : Պայծառ խանրմ, քիչ մը պակսեցուր :

ՊԱՅԾԱՌ.— Ո՛չ. անկարելի է : (Կազէ երթալ) :

ՄԱՐԻԱՄ.— (Մտածելով եւ կողմնակի) Ճար
չունիմ, աղքատութեան աչքը քօռայ : (Պայծառին)
Պայծառ խանրմ, տու՛ր :

ՊԱՅԾԱՌ.— Բէ՛հնը տուր տեսնամ : (Մարիամը
կուտայ քանի մը մատանիներ եւ հապեր : Պայծառը
կը նայէ եւ կը համրէ) Տե՛ս, յիսուն հատ հապ է, եր-
կու մատանի եւ մէկ դէյնաթ ալթուն : Ուղիղ ութե-
րորդ Կիւրակին երեք ոսկի կը բերես եւ կստանաս :
(Կուտայ երկու ոսկին) Ա՛ռ (կը համրէ Մարիամին
ձեռքը) մէկ, երկու : Նայէ ինքդ լաւ, թարազին տե-
ղը, որ ետ բերես չեմ վերցնէր :

ՄԱՐԻԱՄ.— (Կը նայէ ոսկիները) Շատ անխիղճ
բան կընես, Պայծառ խանրմ : Վաստկածս ամենքն
ալ քեզ պիտի տամ, ինձ բան չը մնար : Է՛հ ի՞նչ ընենք
մեր ճակտին ալ այսպէս գրուած է, որ է՛շը դատէ,
ձին ուտէ : (Կերթայ դուրսի դռնով)

ՊԱՅԾԱՌ.— Մարիամ պաճի, Մարիամ պաճի :
(Մարիամը ետ կը դառնայ) Մարիամ պաճի, այսօր
միւսաֆրը ունինք, եկ քիչ մը աման-չաման լուանա-
լուն եարտում ըրէ :

ՄԱՐԻԱՄ.— Ատիկա ալ՝ խասուելա՞ն է :

ՊԱՅԾԱՌ.— Է՛հ, ի՞նչ կեղեցայ : Համ հացդ
կուտես, համ չաղըճիներուն թամաչա կընես : Ըրա-
ծըդ ալ քանի մը աման-չաման լուալ պիտի ըլլայ :
Հայերը միշտ ատանկ են : Ես քեզի նեղ օրիդ օգնեմ,
դուն սա պզտիկ բանը չընես : Է՛յ կիտի աշխարհ :

ՄԱՐԻԱՄ.— Պայծառ խանրմ, Աստուած գիտէ
ով որուն կօղնէ : Է՛հ, կուգամ : Մնաս բարեաւ : (Կեր-
թայ) :

ՊԱՅԾԱՌ.— Բարի եկար : Շուտ ե՛կ, հա՛ : (Կեր-

թայ դէպի ներսի դուռը ըսելով) *Քաղցած ու հոգարտ չնէր* : (Կերթայ) :

ՏԵՍԻԼ Ե.

(Երբ Պայծառը դուրս կերթայ, կը բարձրանայ միւս սենեակի վարագոյրը: Կոկիկ սենեակ, լաւ գարդարուած հայելիներով, պատկերներով: Հայելիներէն մէկի առջեւ նստած կը գարդարուի օրիորդ Իսկուհին, եւ կամաց կամաց կերգէ):

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Այ ճին եկաւ անտէր եկաւ

Ախ իմ եարը տուն չեկաւ:

(Շուտ-շուտ)

Ախ սիրուն ճի դուն ինձ ասա՛,

Ո՞ր տեղ քողիք իմ եարս.

Ո՞ր ձորին մէջ, ո՞ր ֆարին տակ

Անտէր քողիք իմ եարը:

ՊԱՅԾԱՌ. — (Ներս մտնելով) Վա՛յ կուրանամ. դեռ թուալէթդ չես վերջացրել. այժմ միւսաֆրընները կուզան: Տե՛ս ի՞նչ հապեր եւ մատանիներ եմ բերած:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — (Կառնէ կը դիտէ) Ասոնք որունն են: Հին է (կուտայ իրեն) բայց ի՞նչ աղէկ է:

ՊԱՅԾԱՌ. — Տալալ Մարիամի բէհինն է: Լաւ ժամանակ հասաւ: Ես կը խորհէի թէ ի՞նչ պիտի դընեմ, չէ՞ որ զարդերս եղբայրնիս դրամ է չինած՝ տուկոսով կուտամ:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — (Մաղերը շտկելով) Թէեւ հարուստ ենք, բայց օր մը զարդ չունեցանք: Միշտ բէհին զար-

դեր կը դնենք: Զէ՛, ես ասանկ չեմ ըներ: (Գորտելան կուտայ Պայծառին) Այս գորտելաս քիչ մը լաւ կապէ: (Պայծառը կը կապէ գորտելան, իսկ Իսկուհին մեղմ եւ պարելու նման ձեւեր կընէ եւ կերգէ)

Եաղլուխ եարի դրկածն է
Զորս բոլորքը ալ նախշած է:

ՊԱՅԾԱՌ. — (Գլխին զարնելով) Դիչ մը հանգիստ, ասանկ'մ:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — (Դարձեալ կերգէ)

Պատկերս վրան փաշած է, եարօ-ջան

Սիրուն տղա տուր եաղլուխ:

(Թուալէտը կը վերջացնէ, ինքն իր շուրջը պըտտելով, կըսէ Պայծառին) Ի՞նչպէս է, աղէկ կոյժի՞:

ՇՈՒՇԱՆ. — (Ներս կը մտնէ) Աղջիկ, անամթնէր, չէ՞ միւսաֆրընները կուզան, դուք ձեր ոտո՞վ գլխով կը խաղաք, չուտ ըրէք: Վերջացուցէ՛ք, տէրտու կրակի մէջ ենք ինկած այս այամի աղջկանց ձեռքէն: Սմբողջ օրը հայելիի առջեւէն չեն պակսիր: Դէ՛հ, չուտ ըրէք, Պայծառ դնա հագուէ չուտ. աղջիկ սկիւզի, քեզ ծանր պահէ, թէ չէ, երբ միւսաֆրընները երթան՝ միտք կը վրցնեմ:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Օ՛շտ. էն այամը անցաւ: Զգոյշ կեցիր որ ես քո եղած-չեղած մազ'րդ չը փեճկեմ: Մամա, հըլը տես լաւ կոյժըլ՞:

ՇՈՒՇԱՆ. — Գետին մօտիք դուն ալ քու ույմըլիդ ալ. չուտ ըրէ անա կուզան:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Կուզա՛ն, կուզա՛ն, կուզա՛ն: Վայ ի՞նչ ընեմ կուզան. առ աս լիպաս կապէ. (կողմնակի) շատ մի մըթմըթայ. վու՛յ տեսնեմ ձեռքերդ մաքու՞ր է: Թու՛յ, ըխք: Լիպաս աղտոտեցիր: (Զեռ-

քէն կը խլէ) Գրողը տանի քեզ: (Կը դնէ ծնկան վրայ եւ կսկսի շինել):

ՇՈՒՇԱՆ.— Փռչին վրա՛դ: (Ճեռքը մըրելով) Կերթայ:

ԻՍԿՈՒՀԻ.— Քեզ ո՞վ ըսաւ թոնրատունէն հոս գաս: Լիպաս կեղտոտեցիր: (Կը դնէ գլխին եւ մագերուն վրայ ամրացնելով, քէֆ հայեացքով մը կը նայի հայելին) Լա՛ւ կոյժը՛ն: (Կերգէ եւ կը պարէ)

Սիրուն է, սիրուն է,
Ես աղջիկ եմ Ալ կուգեմ,
Որ տունը որ հարս երթամ

Ոսկին սարէ սար կուգեմ: (Ոսկիները կուզղէ)

ՎԱՐԴԱՆ.— (Ներս կը մտնէ, տեսնելով որ Իսկին կը պարէ, ինքն ալ կերգէ, կը պարէ):

Սիրուն է սիրուն է,
Անձրեւ եկաւ շաղալէն
Ուռի տերեւ դողալէն,
Հրէս եկաւ իմ աղբէր
Ալ ձին տակէն խաղալէն:

ՇՈՒՇԱՆ.— (Դրսէն կը կանչէ) Իսկուհի՛, աղջիկ Իսկուհի՛:

ԻՍԿՈՒՀԻ.— Գըզըլգու՛րա (կերթայ):

ՎԱՐԴԱՆ.— Այստեղ իմ տեղը չէ: Առնեմ ընկերներս երթամ այգիները լաւ քէյֆ ընենք:

(Սենեակի մէջ կը պտտի սուլելով, երգի մը եղանակով կը վերցնէ սքուակը, գլուխը կօծէ, նայնպէս քաշկիմակը եւ գրպանը կը դնէ: Պէխերը կուլըրէ՝ հայելին առջեւ կանգնած եւ երգ մը մըմտալով դուրս կուգայ):

ՏԵՍԻԼ 2.

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (Շուշանին հետ ներս կը մտնէ քարկացած) Կինա ի՞նչ է՝ քիչ մը շներ գլխուդ թփերիս: Ես ըսոնց բան չեմ ուզի, հզար ժու՛մ քզի չի՞մ ըսիրիմ քի, ես հաց չունիմ քի նանց անգամները իգան զգմոտեն. ճանրմ ի՞նչ հազ ունիս դուն քո գըլխովիդ բան կինիս:

ՇՈՒՇԱՆ.— Եարա, սանց բան կեղնա՞, բրդու՞մի հուսկու՞թ զրուցէ, մարդ մեր զրուցքը չիմնայ. դուն մեզի բազիլ կինես:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ես հալգուն կերցնելու հաց չունիմ: Ի՞նչ է, զար վաստակիս չէ՞լէ՞ն կիգայ. աչնի հըմմայ, մըն երթաս էն կընկտիքը վարիս, չէ վըջէ գլուխիդ կը կոտրեմ: (Ձեռքի փայտը կը վերցնէ):

ՇՈՒՇԱՆ.— Աստուած առնէր քեզի լէ. քու կերցուցածդ հաց չէ: Գրողը տանի քեզի քիմի նանքէրա մարդը. կինա կուզիս մեզի բազիլ էնիս, բազիլ մարդ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (Մէկ երկու զարմելով) Հալա լի՛րթ լի՛րթ կը խօսա՞ս. հացս կերէք հոգուս ետեւէ օլրուէք. հա՛ հոսցէն սորա շտիկ կուտէք հա: Ես չուկան հացով ու սոխով կանցնիմ օրիս, դուք ըմմըն օր քէֆի մէջ եղէք:

ՇՈՒՇԱՆ.— (Լալով) Սեւ էր էն օրէն քի, քըզի քիմին հրէչին բաստ էկայ. ըմմըն օր չուր հացով կանցընենք օրերնիս. ըսոր քանի մը հատ կնկտիք էկան, գլխու վրայ ճնիր բոլրեցին քըզի, նանց իշալահ սատկիս դուն լէ՛ քո հացդ լէ:

ՍԵՂԻՍԿ.— (Ներս մտնելով) Աղա, քանի մը

գիւղացիներ քրդի կուղին:

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Թէ՛ղ դուրս հանէ էն անդը-
դամները. (տէֆի ձայն լսելով) ընի՛ պահաս էր.
լըկիցէք, լրիցէք, մէյմուն քիմի, խարկուրցէք, թիւ՛
շան ճնսեր (դուրս կերթայ) աչուընիրդի բաց-բաց
ունեցածտի զա՞յ էնին. ես գիտնամ ի՞նչ կինիմ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Աճէսլ ըսի ե՞րբ մըն սատկի քի, էս
տունը չէնք շնորքի մը մտնայ: Հարստութիւնտի հա-
րամ էղնայ, փարան դաննիմ էղնայ հոգուդ: Ա՛խ,
իմ քաշածս օրեր է. էրնէ՛կ ընունց քի, չուր հաց կու-
տեն բահաթ սրտով ու սիրով. Օսկի լական է
դէմս՝ արին կը դարձնիմ, ի՞նչ օգուտ: Քաղքի ըմը-
նէն խօճա տունն ենք, ատենէ ժու՛մ մի մեր տունէ
մսաֆըր էկաւ իսա՛ վա՛յ է վրանիս:

Կը դառնաս քի քրդի շան տեղ դնող չկայ, տահա
իրան սաղիս: Տէրտէր է՝ իրեն շատ փօլօթիք կընէ.
բանայ, հարսիդ լէ՛ հաթթա տունդ լէ: Խօշ ժողովը-
թուճար է՝ կեղծաւորութիւն կինէ, ժողովուրդ է՝ քիչ
կը մնայ ճիւղերդ պաղնէ. տահա ո՞ր էրթաս տար-
տիդ սաղիս: Օր մը չը տեսայ բոլոր քուֆլըթով
նստինք մէկտեղ պրկիչ խան մի հաց ուտենք: Ստատ
կուիւ, կուիւ, կուիւ: Սանց տան մէջ աղջիկալէ կը լըր-
բանայ, հարսիտ լէ՛ հաթթա տունդ լէ: Խօշ ժողովը-
դի խօսքերը սուտ չին, քի կըսին, մեր տունը ինկած,
անբարոյական տուն է: Նալլըթանք է, ամօթ է, էս
տան բաժին է, դամակն է քի էս ամօթը կը ծածկէ.
վայ էն օրը քի դամակ կը հալի, է ի՞նչ կեղնայ թող
էղնայ, էրթամ մսաֆըրներու քով: (Այդ միջոցին կը
լսուի տէֆի ձայն, ներս կը մտնեն Պայծառը, Իսկու-
հին, Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. տիկիներ. քիչ յետոյ Մարիամ

պանին, շուշան, ֆիննանը ձեռքը կը դնէ սեղանին
վրայ):

ՏԵՍԻԼ Է.

ՇՈՒՇԱՆ. — Կը խնդրեմ նստեցէք: Աղջիկ Իս-
կուհի՛, Պայծառ, աղկէկ պատիւ էրեցէք խանըմ-
ներուն: Իմ տունիս չէ, ձեր տունն է, ի՛նչ սրտերնիդ
կուզէ, կերէք՝ խմեցէք: Մի վախնէք աներնիս ըլինք
է, սրտերնիս ֆէրրահ է. քէֆ էրեցէք, կերէք, խմե-
ցէք, աշխարհքը մննակ ըսի կը մնայ: (Կը նստին
կսկսին խօսակցիլ: Շուշան կերթայ):

Ա. — Ըսօր իմ սիրտս շատ կը քմուի, մըն էրթէնք
Քաթէնչունց տունը նշան շնաւորում, սօնա հոս գըս-
մաթ էղաւ, էկանք:

Բ. — Օղըլ, Քաթէնչունց էն գէշ աղջիկը ո՞վ
առաւ. հըլըսէր օղուլ, մարդ չուղի էրիսը նայի:

Գ. — Քա, գինաս ո՞վ առաւ էն գէշ աղջիկը, Զուռ-
նայենց Գէորգն առաւ, այու, ընի փարի խաթրին ա-
ռաւ էն գէշը. գինաս ի՛նչ կողտուկ ճիհէղ՝ օսկի կը
տանի հետը:

Դ. — Ծօ, փարով թող էղնայ, ի՛նչ կուզէ ընի թող
էղնայ. հըմմա էմէն մարդ փարի տամմահ կինէ:

Ե. — Հա օղուլ, հա. փառով թող էղնայ՝ թող
տաճիկ էղնայ. հըմմա ինչ սր իսա, խէր մի տենան
մէկ մէկ է:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Շատ օսկի ունի հա՞. էչ մի չի
կարնայ վրայու օսկին կրէ:

ՊԱՅԾԱՌ. — Պա՛, ընունց ֆօրթան շատ է. ճվեր-
նին ընկողնու կօրս չէն էրկընցի:

Ա. — Նուր հաւատիս չբայ հէլէ: (Կը խնդան

ամենքը) :

Ե. — Ինքըտըր նուր բաներ, նուր հաւատիսներ իկէքի, մարդ կը հայրի ո'ր մէկը միտքը պահէ :

Գ. — Կանէք ես ձգի նուր հաւատիս խտամ. Սարգիս աղան ճամբիւր Թորոս էֆէնտին քի էրթայ Յովսէփ աղայի աղջիկը՝ Մարիցան իր սղին ուզէ : Թորոս էֆէնտին կերթայ իր աղբօրը համար կուզէ : Հըմմա մապէնին արին կը հոտի :

ՄԱՐԻԱՄ. — (Օղիի շիշը ձեռքը) Նանց աղքէկ նստէք. հալգը բամբասեցէք. խոճաներ ըմբէն նանց են՝ սուտ զրուցող, բամբասող, գէշ, թամպալ, անպէտք :

ԱՄԵՆԸ. — Փռչին գլխուդ :

ՄԱՐԻԱՄ. — (Ինքնախառն) Փռչին ձեր գըլխուն. նստերէք ուրիշին կը բամբասէք. ինչ ատեն իրենց տունը կերթէք՝ փօլիթիքա կինէք : Ուրիշի միւսը քիչ ծամեցէք :

ՇՈՒՇԱՆ. — Ուրիշներուն սոնա կը խօսաք, համա քէֆ էրէցէք :

ՄԱՐԻԱՄ. — Շիտակ կըսէ Շուշան խանըմը : Հալա էլէք, մէյմուն քիմի խաղցէք :

ԱՄԵՆՔԸ. — Սատկիս դու :

ՇՈՒՇԱՆ. — Հատէ էլէք, Պայծառ, կարգով չարէ, թող Մարիամ պաճին մէյ մէկ ֆինճան խտայ :

ՊԱՅՄԱՌ. — Ըղուրդ, անամչնալ ըսեցէք, ի՞նչ խաղ կուզէք խաղանք՝ հարզի չալըճիներ իգան. թող ատնիս պարապ չանցնի, Աստուած վրանիս օր կը համարէ :

Ա. — Լօրքա, լօրքա ես կուզեմ :

Բ. — Հըլլսէյր. տահա անպէտք, գիշ բան չիկէ՞ր :

չիկէ՞ր :

Գ. — Հըմմա ընունք մանսուֆ եղած են, նուր էլուկ բաներ իկայ :

Դ. — Ըսեցէք նուր էլունկ բաները, եանք ի՞նչ է :

Ե. — Կարմիր խաչի խաղը չեղիւ՞յ :

Ձ. — Աստուած կը սիրէք ընոնց անունը մի տէք. ընունք լէ բան են, վրանին կը զրուցէք :

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Ես լէ միտք ունիմ Կարմիր խաչ գրուիմ :

ՇՈՒՇԱՆ. — Հու՛ս, ես բազի չեմ, դուն նանց թէրպէյսուզ բաներ զրուցես. նանց բան ինես խայ, այնի քեզի կսպնիմ :

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Օ՛չտ. ես բան մի էնիմ խա, քու բերանդի չեմ հիայ :

ՄԱՐԻԱՄ. — Ծուռ նստինք շիտակ զրուցինք. եանըմ, դուք կարմիր խաչը չէք հաւնէք. քէշքէ դուք ընուց մէջը մտնէք քիչ մը թէրպէյսէ կընիք, էս ձեր հալովը իրանքի չէք հաւնէք. բամբասողներ, ֆուրդուներ, գողեր, ստախօսներ. գետինը մտնէք դուք ամընիդէ. հալա ըսունց եացէք, իրանք չա՛տ պիտուին՝ ըսուր-ընուր լէ մսիրը կը ծամին. հալա դուք խմեցէք հարբեցէք, եանք ձեր գործին ո՞վ կը հիայ :

ԱՄԵՆՔԸ. — (Ծիծաղելով) Գրողը տանէր քեզի :

ՊԱՅՄԱՌ. — Էս շանը հաց մըն խտանք քի, իգէր մըզի քսուէր :

ՄԱՐԻԱՄ. — Հացդ թալանչի հօրդ տուր, տանէ աղջիկ թալամիչ էնէ : Աղջիկ Իսկուհի, քու երգը ըսէ, թող էս անամօթները խաղան. հայտէ էլէք, հատ-հատ խմեցէք քի՛ ելլէք աղկէք կոտորուէք : (Օղի կուտայ ամենուն, խմողը կելլէ ոտքի-ձեռք

կը բռնեն ու կը խաղան: Երգը կսկսի):

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Դէ՛հ էալլա:

Նախրատագին խնկի ծառ,

(Պարը վերջանալէն յետոյ, ներս կը մտնեն Սա-
ռան եւ Սրբուհակը ապշած կը նային: Վերջացնելէն
յետոյ, ամենքը երբ տեղերնին կը նստին, կը բարե-
ւեն: Քիթ՝ իբր գարմանքի նշան կընեն):

ՇՈՒՇԱՆ. — Հրամեցէ՛ք, նստեցէք:

ՍԱՌԱ. — Շուշան խանըմ, շնորհակալ ենք: Ժա-
մանակ չունինք, չուտով պիտի երթանք:

ՍՐՈՒՍԵԱԿ. — Մէկ խնդիրքի համար եկեր ենք,
յոյս ունինք, որ չէք մերժեր:

ՇՈՒՇԱՆ. — Ի՞նչ խնդիրք է, ձեռքէս իզայ
գլխուս վրայ:

ՍԱՌԱ. — Խնդիրքնիս միակ քեզ հետ չէ, բոլոր
խանըմների հետն է:

ԱՄԵՆՔԸ. — (Զարմացած) Մեզ հե՞տ էլ.....:

ՍԱՌԱ. — Դուք դիտէք որ մեր գոլէճական գոր-
ծը շատ դէժ վիճակի մէջ է: Դպրոցը իր դերը չի կա-
րողանայ կատարել եւ մեր դաւանները անկիրթ մնա-
լով՝ թէ՛ իրենք կը վնասուին, թէ ազգին գործը կը
վնասեն:

ՇՈՒՇԱՆ. — Մենք ի՞նչ կնիք, մեր ձեռքէն ի՞նչ
կիզայ:

ՍՐՈՒՍԵԱԿ. — Ձեր ձեռքէն շատ գործ կուզայ:
Ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը ցոյց է տալիս մեզ,
որ որ կինը խառնուած է կրթական գործին
մէջ, հոն ստաջ եկած է մեծ քաղաքացիներ՝ մարդ-
կութեան պարծանքները: Մեր ժողովուրդը ունի մեծ
կարիք.....:

Ա. — Է՛, ձեզ ի՞նչ, որ կարիք ունի:

ՍԱՌԱ. — Մենք ենք որ մեր զգայուն սրտով
գործի մէջ պիտի մտնենք, եւ այդ կարիքին բաւա-
րարութիւն տանք:

Զ. — Ուրեմն մեզմէ ի՞նչ կուզէք, դուք երէցէք,
ո՞վ ձեր ձեռքը բռնեք է:

Բ. — Դուք կարմիր խա՞չ էք:

ՍՐՈՒՍԵԱԿ. — Մենք թէեւ կարմիր խաչ չենք,
բայց մենք ալ Հայուհիաց Ընկերութեան կը պատ-
կանինք, եւ դուք իրաւունք չունիք ոչ մէկը ծաղրե-
լու: Ընդհակառակն, մենք ձեզմէ քաջալերանք եւ
նոր հիմնուած դպէճին համար՝ ձեր նուէրներուն
կսպասենք:

Գ. — Ես գրաբար չեմ հասկնամ, մարդ քիմի
բան խօսայ. ի՞նչ կուզէք, կարճ կապեցէք. մենք լէ
գործ ունինք:

ՍԱՌԱ. — Դպրոցի համար հանդանակութիւն
կընենք. կը խնդրենք, որ դուք ալ սրտէս մեր քաղա-
քի հարուստ տիկիները՝ մասնակցէք այս գործին,
տալով ձեր սրտին բոլորը:

Ա. — Է՛, նանց է նէ, էրթէք բարի:

ՊԱՅՄԱՌ. — Սառա խանըմ, էս աղջկան ժուժ մի
հիւս. էս աղջկի ի՞նչ ուզի կէրնէ կնի. քու պատ-
ուիդ դէժ է էս տեսակ չարչափիդ սուրբիս ընկիրիս
քուջանիւր կոլովիս. քոնէ սանց բրազիլ բան ումմիչ
չէնք էնէնք:

ՄԱՐԻԱՄ. — Ըսիկի բաղիլութիւն չէ՛. բաղիլու-
թիւնը Փայիդութիւնն է, չէ քի ազգի օղինը: Բաղի-
լութիւն էս ձե՛ր էրածն է: (Ցոյց տալով օղին):

Բ. — Դուռն ձէնդի կարէ, քեզի՞ մնաց հաջելը:

ՇՈՒՇԱՆ. — Մենք ձգի փառա չենք իտա՝ քի տա-
նիք ուտիք:

Ա. — Մինք միւր զաւկընեը կէրնանք կըթինք.
ձեզի չեն մնացիր միւր զաւկընեը կըթիք:

Բ. — Դուք ձըզի կըթեցէք. ելիւրէք քուչան կո-
լըվէք:

Գ. — Գացէք դուք ձեր գրաբարը ուրիշին ծախե-
ցէք:

Դ. — Մինք միւր քէֆի տիղը լաւ գիննաք խար-
ձինք:

Ե. — Վա՛յ էն գուէճին՝ քի ձիւր ձեռքով կեղնայ:

Զ. — Գացէ՛ք, գացէ՛ք, քալատ էկիրէք: Էս տու-
նը պոչպողազ բանի հըմմար փարա խող չիգայ:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Մենք գիտենք որ գործողին վարձ-
քը այս է. սակայն չենք յուսահատուիր եւ ոչ ալ կը
վշտանանք:

ՍԱՌԱ. — Վշտանալու բնաւ իրաւունք չունինք.
ինչ կըսէք՝ ըսեցէք, բայց խղճացէ՛ք ձեր գաւակնե-
րուն վրայ: Նրանք ձեր վերջին յոյսն են:

ՇՈՒՇԱՆ. — Դուն մեզի խրատ իտալու չեկար
հոս. մինք միւր տղիկները գինաք կըթիւր. (Իսկու-
հին դուրս կերթայ):

Ա. — Տներնին երկու լողմա հաց չունին ուտե-
լու, իրանք ելածին սանց բաներու էտիվ կոլրվին:
Ամօ՛թ է, գացէ՛ք, մինք ձիւր թայը չինք, գացէ՛ք ձիւր
թայը գտէք:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — (Ներս է մտնում ծառային հետ)
Սեդրակ, դու՛րս հանէ էս Կարմիր խաչը:

ՍԵԴՐԱԿ. — Խանըմներ, ահար էկիրէք արագ
խմիլու, հարբինալու, խաղալու, ըսունց հիտը բամ-

բասիլու, բարի էկիրէք, ըսունց ընկերն էք. ահա՛ր
էկիրէք փառա առնելու ըսունցմէնէ դպրոցի կըթու-
թեան համար, փառա խող չկայ ձիզի. էլէ՛ք գացէք,
հայտէ՛ հրամեցէք այս ճահճին մէջէն:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Կերթանք. կը ցաւինք որ Հայ
կինը այս դրութեան մէջ է (կերթայ):

ՍԱՌԱ. — Ձեր արարքով ցոյց տուիք, որ հա-
րեմական զեղխութիւնն ու անառակութիւնը դեռ ձեր
սրբութեան սրբոցն է. մնաք բարով (դուրս):

Ա. — Լիբեհ՛ր:

ՇՈՒՇԱՆ. — Հալըու վրան չնիւր կը հաջան, միւր
վրան թիւքինեը:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Նանա խաղանք:

ՄԱՐԻԱՄ. — (Ծաղրելով) Խաղցէ՛ք, ըսոր խա-
ղողը՝ վաղը կիւլայ. խաղցէք, անճոռնուէք, ձիւր կո-
չումը էնի է:

ԱՄԵՆՔԸ. — (Կանգ առնելով) Քաղցած չուն:

ՄԱՐԻԱՄ. — Գատիֆայո՛վ խամահուկներ:

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Գ.

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ա.

(Փողոց · անցուդարձ · աղբիւր մը , որի մօտ երկու կիներ կան · մէկը լաթ է լուանում · իրարու հետ խօսում են)

ԿԻՆ , Ա. — Ի՞նչ ընինք քուրիկ · հալպաթ միւր ճակտին ալ այս է գրուած , որ մինք դատինք՝ ուրիշէ վայելէ · Աստուած ալ աղքատին երեսը չի հիւստ :

ԿԻՆ , Բ. — (Երեսը լուալով) Աստուած էնունց տունը տակն ու վրայ էնէ · ամբողջ մէկ տարի է ես ընունց տունը կը բանիմ , հաքիզ ուղեցի , էլան ըսին՝ «Հապիրիս գողցիրիս» , եւ դուրս հանեցին · ըսունց խառնաթը նանց է :

ԿԻՆ , Ա. — Սանց չեղնան իսա , ըսքըրտըր փաւրա ուրկէ՞ն կը թօփեն : Էն Պայծառ խանըմը կը տեսնա՛ս , ինչ գտիր միգի քիմի մարդու տունը ավրե՛ր է · իմ գլխուս լէ սանց խաղիր չատ խաղցան , Փազաթ կըսին իրանց ումմըն բանիր սանց է : Աստուած հազը նահաղին չի տար · գուրպան էղնամ ընուր դատաստանին :

ԿԻՆ , Բ. — Ակը Աստուած իմ Աստուածիս է՛ , ըսունց տունը տակն ու վրայ կընէ · սուտ չէ օր կըսին՝ քաւունը՝ քաւին կը տանէ : Երթամ հայր սուր-

բին հարցնիմ՝ տեսնամ ի՞նչ կըսէ :

ԿԻՆ , Ա. — Գործդ հայր սուրբին թողեցիր նէ , աղէկ հացի տէր կեղնաս · հէչ հայր սուրբը ընունց խաթուր կը կոտրէ՞ , խեղճուկ կնիկ :

ԿԻՆ , Բ. — Կերթամ Կուսակցութեանց քով :

ԿԻՆ , Ա. — Ընունց խօսք չունիմ , ընունք կէրնան :

ԿԻՆ , Բ. — Մնաս բարի · տունդ աւերակ դառնայ՝ Կարապետ աղա :

ԿԻՆ , Ա. — Խղճուկ կին , դուն ո՛չ վերջինն ես , ո՛չ առաջինը :

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Բ.

(Կուգան Հայրապետ , Համբարձում եւ Խորէն · կը մօտենան աղբիւրին , որ ջուր խմեն) :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. — Զաւկընեբուս բերնէն հացը կըտրեցի , էն չա՛ն մարդուն տուեցի · նորէն անիրաւը փառան կուղէ · մեռնիլ կայ , փառա տալ չկայ (ջուր կը խմէ) :

ՀԱՄԲԱՐ. — Մեր աչքը կը հանէ · պա սու՞տ են ըսել՝ քարը սեւ՝ չունը սեւ՝ սիրտը սեւ · քանի դուք ինձի չէք հաւատէք , միշտ էս օրին կը մնանք :

ԽՈՐԷՆ. — Այսինքն՝ էջը կը դատի , ձին կուտէ (կը գայ Սեդրակը) :

ՀԱՄԲԱՐ. — Սեդրակ աղա , Կարապետ աղան տու՞նն է :

ՍԵԴՐԱԿ. — Այո , կսպասէ , որ ձեզ պէս աւանակներու կաշին մաշկէ : (Շուտ-շուտ կերթայ) :

ՀԱՅՐԱՊԵՏ. — Դուն ալ իրաւունք ունիս , որ ա-

անակ չեղեանք՝ Կարապետ աղային նման հրէշը քեր
մէջքին կը նստէ՞ր :

ԿԻՆ, Ա. — Ասոնք ալ Կարապետ աղային զո՞հը .
(լաթք կը քնէ՝ երթալով) աւագակի քրագր մինչեւ
կէ: Գիշեր կը վառի (կերթայ) :

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Գ.

(Դպրոցական աշակերտներ կարգով կուգան եւ
տուն կերթան: Կերելայ Թովմաս աղան. աշակերտ-
ները քաղաքավարի կը բարեւեն. ձախ կողմի դրան
մօտ կը տեսնուին Տիգրանը եւ Արուսեակը, եւ կը բա-
րեւեն) :

ԹՈՎՄԱՍ. — (Կը բարեւէ) Պրն. Տիգրան, ի՞նչ-
պէս են դպրոցի գործերը :

ՏԻԳՐԱՆ. — Փառաւո՞ր. օրինակելի դպրոց պի-
տի ունենանք :

ԱՐՈՒՍԵԱԿ. — Զոհողութիւնը, մանաւանդ բա-
րոյակա՛ն զոհողութիւնը ամեն բան կընէ :

ԹՈՎՄԱՍ. — Մէկ առեւտրական զործողութիւն
եմ կատարել գոյէճի անունով, սակայն առանց դրամ
դնելու. յոյս ունիմ, մի պատկառելի գումար չահիմ :

ՍԱՌԱ. — (Աջ կողմից ներս գալով՝ ձեռքէն մէկ
կապոց) Ա՛յ, 100 ոսկի էլ է՛ս եմ հանգանակել. ամեն-
քըն ալ հասարակ դասից :

ԹՈՎՄԱՍ. — Երեկոյեան մեր տունը կուգաք, կը
խօսինք, շատ բան ունիմ ասելիք. մայրիկդ ալ կը բե-
րես :

ՏԻԳՐԱՆ. — Շատ բարի. ցտեսութիւն :

ԹՈՎՄԱՍ. — Ծտեսութիւն :

(Սառան եւ Թովմաս դէպի ձախ, իսկ Տիգրան եւ
Արուսեակ դէպի աջ. երբ բեմէն դուրս կուգան բարձ-
րանում է վարագոյրը) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

(Կարապետ աղայի սենեակը. Կարապետ աղան
նստած լուռ ու մունչ իր տետրակները քրքրում: Հա-
շիւ, գումար եւայլն) :

ՍԵՂՐԱԿ. — (Ներս մտնելով) Աղա, իմ հաշիւս
տես, ես այլեւս չեմ ծառայել :

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Ի՞նչու չիս ծառայի. մզնէն աղէ՞կ
տիղ գտերիս :

ՍԵՂՐԱԿ. — Լաւի, վատի խօսք չունիմ, բայց
չեմ ծառայել: Եօթը ամիս ծառայեցի՝ բաւակա՛ն է :

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Դուն ի՞նչ հաշիւ ունիս, որ տես-
նամ: Կերբերիս, իմերբիս, հազիրիս, ի՛նչ ասին կու-
զիս դնա՛, քղի լայելի բան մը կուտամ: Հըմմա ժա-
մանակ չունիմ: Եսի ուլ հարցնէ իսէ, ըսէ՝ տունը չէ :

ՍԵՂՐԱԿ. — Ակը գիւղացիներ՞ը լէ կիգան, ըսիմ
տունը չէ :

ԿԱՐԱՊԵՏ. — (Մտածելով) Ասա... ասա...
տունը չէ, չէ լաւ, դնա :

ՍԵՂՐԱԿ. — Հաշիւս տես, ինձ դրամ պէտք է :

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Լաւ. հըմմա ժամանակ չունիմ:
(Հաշիւները կը տեսնէ եւ ուշք չի դարձներ Սեղրա-
կին) :

ՍԵՂՐԱԿ. — Ատեն չունիմ ըսելով՝ չիլար. չէ՞
որ մենք ալ մարդ ենք, տուն ունինք, ծառայութիւն
կընենք, որ քանի մը մանգըր վաստկինք. ոչ թէ այ-
սօր վաղը ըսելով՝ ոչինչ չը տաք եւ վերջը մի անի-

բառաթիւն մեր վրայ ձգէք եւ դուրս հանէք. ծառայել եմ, իրաւունքսի կուզիմ, այսօր անպատճա՛ռ հաշիւս պիտի մաքրէս. (դուրս կուգայ) այսպէ՛ս ալ նանքօռ, կողոպտող մարդ կը լինի. թիւ՛ (կերթայ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Զէ՛, հասապը չեղնայ: (Վեր է կենում եւ մտախոտ ման գալիս) Մասնաւոր մարդու գործ չէ, որ մի կերպ ընեմ. կառավարութեան գործ է, գոնտորաթի գործ: Ունեցածս ձեռքէս կանոնն, տունս աժրաւ, Պօլիս քար դնողին հիմը... որ տղաս հոն չուղարկէի, վարս եօխ ըրաւ, ամենքը փճացոյց, անառակներու հետ կերաւ. երթամ վամ արուզաթների հետ մէկ խորհուրդ ընիմ, տեսնեմ ի՞նչ պիտի ըլլայ: (Կամենում է գնալ, ներս է մտնում Սեդրակ):

ՍԵԴՐԱԿ. — Աղա՛, Հաւսէն կուզէ քեզ տեսնէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Ի՞նչ Հաւսէ, ո՞վ է նա:

ՍԵԴՐԱԿ. — Աղա, Հաւսէ պէյը չէ՞ս ճանչնար. Պէրկա աղան, որ քեզի համար ձի, եղ կը գողնար եւ դուն կուղրկէիր ուրիշ տեղ՝ քրդի մալ ինելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Զէնդի կտրէ, չու՛ն, չան լսկոտ, դնա հէրաիկցու, ըսէ՛ տունը չէ: (Բարկացած միւս դռնէն կերթայ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. — Աղայիս կերածը պողպան է կպէր: Հասկանը ամեն օր լեցուն չի դար. դուն ի՞նչ կը կարծէիր, հապա այսքան արտասուք Աստուած չը պիտի՞ լսէր: Տէ գնա կե՛ր, (կերթայ եւ նորէն կը դառնայ) բայց իմ հաշիւս ալ պիտի մեռնի. (մտածելով) Թող իրենք ոչնչանան, իմ իրաւունքս ալ ինձի պէտք չէ, զեռ երկտասարդ եմ, կընամ աշխատիլ (կերթայ):

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

(Վարագոյրը կը բարձրանայ. զարդարուն սենեակ. Պայծառը կար կը կարէ, Շուշանը գուլպայ կը կարկտնէ, իսկ Իսկուհին անգործ նստած՝ կուտ կուտէ):

ՇՈՒՇԱՆ. — Աղջիկ Պայծառ, էս գիշեր չատ խուսամ էրած մի տեսիլիմ. Գիրգուրիս վրան երկու օձ փթտուէր էր. Կարապետ աղան գնաց քի Գիրգուրիս ազատէ՛ մենծ օձը խածեց ինքի, ուռաւ ու մեռաւ:

ՊԱՅԾԱՌ. — (Երեսը խաչ հանելով) Յանուն հօր եւ Որդ. եւ Հոգ. Սր. ամեն. էնի ի՞նչ խուսամ երազ է, Աստուած ինք խնայէ:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Մամա՛, պէլքի բաց քննիրիս, հոնցէն է:

ՇՈՒՇԱՆ. — Դուն լէ գետինը մոնաս. ըմբնու պէտէլէն դու չիս սատկի քի՛ քրդէն փրթինք:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Օ՛չո՛. դուն սատկիս ամէպ ի՞նչ կեղնայ: Հէ՛ բան մի չէ, էն դառգայի գոռցքէդ կազալինք:

ՊԱՅԾԱՌ. — Աղջիկ քիչ մը լեզուդ կտրէ, ամօ՛թ է. քու ընկերատանքիդ տուն կօլբրին:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Օ՛չո՛. ես զառ չի՞մ կէրնէ օլբրի՛. քրդէն աղկէ կօլբրիմ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Շատ խուսամ երազ էր: Էն գըտըր վախցայ քի՛ չիմ գիննայ: Աձ. բարին կատարէ:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — (Երգի ձեռով) Բաց քնիրիս ընուր հըմար է. (դուրը կը ձեծեմ) էրթամ տեսնամ ո՞վ է:

ՊԱՅԾԱՌ. — Էս աղջիկը մըզի համար տարոց է. առնող մը լէ չգայ քի՛ փրթինք:

ՇՈՒՇԱՆ. — Մէկը կարգեցի շա՛տ խեր տեսայ քի՛ ըսի կարգեմ. քանի օր սոննը կատուի ձագ քիմի կը բերին, կը թափին վրանիս, կերթան:

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

(Ներս կը մտնեն Իսկուհիին հետ տիկնայք՝ Դ. եւ Զ.: Սովորական բարեւ):

Զ. — Շուշան խանըմ, հէ՛չ միւր թարաֆները չիս իզայ, մեզի պթտուն մոռցար:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Շուշան մամայիս դործերը խու- նամ է, էս գիշեր հով մը էկէր իրան: (Պայծառը աչ- քով ունեցով կը սաստէ):

ՇՈՒՇԱՆ. — Օղու՛լ, սա՛նց լէ անզգամ աղջիկ կեղնա՞յ. շատ թարպիսաւը է:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Օ՛շտ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Զիս կարնայ խօսք մի խօսաս, մար- դու աչուրնիր կը հանէ:

Զ. — Այամը նանց է. հպա ուրիշ աղջիկներ տես- նաս իսէ, կինա ըսուր չուքու՛ր:

Դ. — Էս ըմմըն թարպիսաւը թիննիր դպրատուն- ներէն սովորած ին: Շուշան խանըմ, տխմրնիր առ- նինք էրթանք էգին քիչ մը օլըրվինք:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Ես լէ կիզամ:

ՊԱՅԾԱՌ. — Շնորհակալ ենք, դործ ունինք. վարդանի հարսնեց հմար թատարիք կը տանանք:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Օ՛շտ. տուն մըն նստիմ, ի՛նչ է վարդանին հմար թատարիք մըն տանուի:

ՇՈՒՇԱՆ. — Ըսոր չենք կէրնայ իզայ, սիրտս կը քմուի, խուռամ երած տեսիրիմ:

ԻՍԿՈՒՀԻ. — (Լալով) Ես կերթամ, ես կերթամ, անպատճառ կերթամ:

ՊԱՅԾԱՌ. — Զէ՛. չինք կէրնայ իզալ, հարսնիք է թէզ մըն էնինք, հալա հէ՛չ թատէրիք չինք տսիր: **Զ.** — Նանց է իսա, մենք ուշ կը մնանք. մնէք բա- րով: (Բռնորդ դուրս կերթան):

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Ես լէ կերթամ (գնում է):

Դ. — Էկանք քի՛ բան մը իմանք, հալպուքի ի- րանք ԼԸ չեն գիննայ: Դուք հարսնեց թատարիք տե- սէք. լաւ՛ թամաշայ մըն ունենանք, հէլէ տանանք զուրնածին ո՞վ կըւի (կերթան):

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

ՎԱՐԴԱՆ. — (Հակառակ դռնէն մտնելով) Աղէ՛կ հարսանիք էրէցինք. աղբերսի աղկիկ գործ մը էրաց: Ըսոր, վաղը տներնիս կը մարեն, եղած-չեղածնիս կը զավթեն: 50,000 ոսկի բաց... աղէկ թօփ թապըլ- ցուց կտրիճ աղբերսի: Է՛յ, հըմմա ես ի՛նչ էնիմ. գը- րեւ չիմ գինայ, խըզմըբարութիւն պիլէ չիմ գինայ էնիլ. ո՞վ ընձի գործ կիտայ: Ըմըն կը ինզան քի՛ մենք կը թաղուինք: Աշխըրքի ատաթ է. ես ախիկի գինամ, հաց ունի՞ս՝ ըմընը գուրդ ին. հացդ թմամ՞ու, բարեկամներդի պիւա քեզնէն էրիս կը դարձնին (կը մտածէ). Փագաթ ինձի ապրիլ պէտք է (Երկար կը մը տածէ). ես ԼԸ տան եղած-չեղածը կը թոփշտիմ, կը քաշիմ եամմըններուս պոչը, ժուամի Ամերիկա- յու ճամբան կը բռնեմ: (Կը վերցնէ պայուսակը, սնտուկները կը բանայ, զարդերը, դրամեղէնները առնելով՝ կը գետեղէ եւ կերթայ միւս սենեակէն նո- րերը բերել):

ՍԵՂԴԱՆԻ. — (Դրան ետեւէն վարդանին խօսքերը լսած ըլլալով, կը մօտենայ պայուսակին եւ կըսէ) *Քանի որ ալան-թալան է, ես ի՞նչու մահրում մընամ. իմ ամսականներս ո՞վ պիտի տայ (քանի մը բուռ եւս կը լեցնէ իր գրպանը). այս ալ ի՛մ բաժինն է. էս տան մօթահա՛ղ. ժողանդը ես եմ. որովհետեւ խանրման-բռնիքները ցորեկ ինձ շահագործեցին. (քանի մը հատ վերցնելով գրպանը լեցնել) եթէ մարդ ըլլամ, այս ալ բաւական է. (ոտքի ձայն) եկա՛ւ. (կամաց կամաց դուրս կը փախչի):*

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե.

ՎԱՐԴԱՆ. — (Թաշկինակին մէջ դրամ եւ գար-դեր ծրարած՝ կը բերէ, կը լեցնէ պայուսակը եւ կը գացէ) *Այս ալ իմ վայս է: Ալթընտան գալանըն ճանի շըխան. նէ՛ էս հարսնիքը կուզիմ, նէ լը խենթ քուրս եւ պուտալա մամսի կուզիմ. զէպի՛ Ամերիկա (տըխ-բած նստիլ մէկ երկու վայրկեան, քաշկինակը հա-նել, աչքերը սրբել, եւ յանկարծ ոտքի կենալ): Կե-ցիր բարով, պապուս օջաղը, շատ քաղցր ու լեզի յի-շատակնիր տեսայ քու մէջդի, ներէ: Այս սուրբ ոճ-րագործութիւնը քի սովրա, քու մէջդի բուն դրած օրէնքներէն սովրա. մնաս բարով (արագ-արագ եր-թալ):*

ՏԵՍԱՐԱՆ Զ.

ԿԱՐԱՊԵՏ. — (Հակառակ դռնէն ներս մտնելով) *Ըսի՞ մըն էզնէր քու սօնդի. ես թալնիմ, ես կողոպ-տիմ, ես հալքու տունը ավրիմ, դուն Սթամպուլու*

անառակներու հետ ուտիս իմ վարէէթ. անիծուիս դուն, Գիրգուր. 50,000 ոսկի թօ՛ւի թալլիլ, էն լէ մեծ փայլ հուզումաթի վարան. սլառիս ազատելու մըննակ մէկ ճար իկէ. ընի է, անպատու թիւսի աչ-քովիս չի տանամ: (կը մտածէ եւ յանկարծ կանգ կառնէ) Տգիտութեան պակասէն աճէս քանի՛ քանի՛ տնիր ավրերէ, ու մըն աւրի: էս գըտըր զուլումնիր էրինք խալիին՝ գէ՛թ տիմըրնիրուս ուսմունք սո-վըրցենք. հայի՛ք իմ նամուսին. Հովի բերածը, վըրցենք. հայի՛ք իմ նամուսին. Հովի բերածը, հովը կը տանի (դուրս կերթայ): (ներս կը մտնեն Շուշան, Պայծառ եւ Իսկուի. դրսի դուռը սաւտիկ կը ծեծուի. ամենքը գարմացած):

ՇՈՒՇԱՆ. — *Ըսի ի՞նչիս դուռ դարկիլ է. աղջիկ Իսկուհի՛, հիեա ի՞նչ է:*

ԻՍԿՈՒՀԻ. — *Օ՛հ. (կոխ ուզելու ձեւ) տե-սածդի երազի օճերը կիզան (հեզմակալ):*

ՇՈՒՇԱՆ. — (կը կանչէ) *Սեղրա՛կ, Սեղրա՛կ, Սեղրա՛կ:*

ՍԵՂԴԱՆ. — (ներս կը մտնէ):

ՇՈՒՇԱՆ. — *Սէ՛յ, տղա՛, խու՞լիս, չի՞ս իմնայ դը-*

ռան ձէնը:

ՍԵՂԴԱՆ. — *Խանըմ, խու՞լ չեմ, կիմնամ, բա՛յ*

...

ԻՍԿՈՒՀԻ. — (վազվզելով ներս կը մտնէ) *Եկա՛ն եկա՛ն, մամա՛ եկան (կերթայ եւ մօրը ետեւ կը պահ-ուի):*

ՏԵՍԱՐԱՆ Է.

(ներս կը մտնեն երկու ժամադրամներ մէկ պաշ-տօնեայով եւ մէկ ոստիկանով)

Ա. ԺԱՆՏԱՐՄԷ. — Յանուն օրէնքի պիտի կնքեմ
ձեր տունը. ու՞ր է Կարապետ աղան :

ՇՈՒՇԱՆ. — Վա՛յ, տու՛նս աւրաւ :

ՊԱՅԾԱՌ. — Օղու՛լ, փոչին էկաւ վրանիս :

ԻՍԿՈՒՀԻ. — Մամա, օձի՛րը, օձի՛րը... :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ. — Յանուն օրէնքի բոլոր զոները
բացէք. (ռատիկանին) բացէ՛ք զոները :

(Ոստիկանը Սեդրակի քեւէն բռնելով կը փաշէ
դէպի մակատի դուռը. Սեդրակը երբ դուռը կը բա-
նայ, միջնաւեցեակէն Կարապետ աղան կախուած կը
տեսնուի. բոլորը կը զարհուրին) :

ՇՈՒՇԱՆ. —

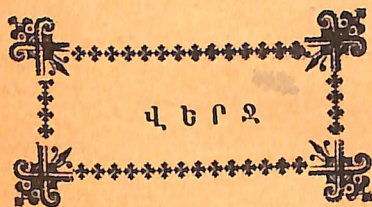
— (Սուր ձայնով) Վա՛յ.....

ՊԱՅԾԱՌ. —

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ. — Գաւթար թիւքին ձեռքէս պըր-
ծաւ :

ՍԵՂԻՐԱԿ. — (Ժողովուրդին դառնալով) ՔԱՄՈՒ
ԲԵՐԱԾԸ, ՔԱՄԻՆ ԿԸ ՏԱՆԷ :

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0354651

ՓԱՐԱՄԱԶԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

1.— ՃՈՒՂՈՒՊՐԻՍՏՆԵՐ

2.— ՊԱՔՕ

4.— ՀԱՌԸ

3.— ՔԱՄՈՒ ԲԵՐԱԾԸ, ՔԱՄԻՆ ԿԸ ՏԱՆԻ

ԳԻՆ 30 ՍԷՆՐ

